

P r i k a z i i o s v r t i

“LAVU DALMATINSKOM” U SPOMEN

MONS. DR. ĆIRIL BANIĆ, BISKUP ŠIBENSKI (1951. - 1961.). ZBORNIK RADOVA SA ZNANSTVENOG SKUPA O PEDESETOJ OBLJETNICI SMRTI, ŠIBENIK, 11. - 13. STUDENOG 2011., UREDIO: ROKO GLASNOVIĆ, ŠIBENSKA BISKUPIJA - GRADSKA KNJIŽNICA “JURAJ ŠIŽGORIĆ”, ŠIBENIK, 2016., 426 STR.

Zbornik radova broji 426 stranica, lijepog je formata i uveza. Uz Uvodno slovo koje je izrekao i napisao šibenski biskup u miru mons. Ante Ivas, Kazalo imena, Popis autora i slikovni prilog te rodoslovlje pokojnog biskupa, broji 13 znanstvenih radova. Njih se može podijeliti na tri tematske cjeline: prva se odnosi na podrijetlo, školovanje, svećeničko-profesorski rad don Ćirila Banića, i obuhvaća razdoblje do njegova imenovanja šibenskim biskupom; druga tematska cjelina odnosila bi se na razdoblje njegova biskupovanja u Šibeniku u svjetlu bremenitih izazova političkih i društvenih prilika u teškom razdoblju afirmacije komunističkog režima u Hrvatskoj i ondašnjoj Titovoj Jugoslaviji te njegova agresivnog protucrkvennoga i protukatoličkog djelovanja, obilježenog nasiljem, progonstvima i svakovrsnim zlostavljanjima Katoličke Crkve, u ovom slučaju na području Šibenske biskupije i sama njezina biskupa mons. Banića; treća pak tematska cjelina tiče se njegovog pastoralnog djelovanja u, rekli bismo, onom užem smislu riječi (biskupijske okružnice biskupa Banića, njegovi pastirski pohodi, pastirske poslanice i propovijedi te osvrt na njegov odnos spram Družbe sestara franjevki od Bezgrješne).

Prijeđimo dakle na prvi tematski blok: Autor Ivan Banić u svojem radu (str. 17-31) donio je iscrpne podatke o podrijetlu biskupa Ćirila Banića: niknuo je obiteljske zajednice donjodolačkih Banića, jedne od najugledniji “poljičkih misničkih kuća”, iz koje je bez prekida, od 18. stoljeća pa sve do naših dana uvijek izlazio jedan svećenik, a ponekad istodobno i više njih, glagoljaš od glagoljaša,

izdanaka starog korijena iz kojeg su nicali popi "Arvati" ili "misnici Harvaćani", koji su Bogu prinosili žrtvu na našem "starom arvac-kom jeziku", kako su nazivali staroslavenski. Vrlo je dobro da se na koncu Zbornika nalazi i lijepo razrađeno rodoslovno stablo iz koga možemo razabrati razvoj te obiteljske zajednice od polovice 17. stoljeća pa sve do naših dana... Slijedi rad Slavka Kovačića (str. 33-94) posvećen školovanju dr. Ćire Banića i njegovu djelovanju do imenovanja biskupom: od osnovne škole završene u rodnom mjestu, gimnazijskih klupa kao svećeničkog kandidata Splitsko-makarske biskupije te bogoslovnog studija u Centralnom bogoslovnom sjemeništu u Zadru, naš autor prati intelektualni i duhovni razvoj mladog Banića, osobito obilježenog, još za gimnazijskih dana, oduševljenjem za katolički pokret u kojemu je, uz brata don Stanka, prionuo i svrstao se u njegove vodeće redove. Zatim je prikazan i njegov svećenički put, od svećeničkog ređenja 1913. pa do njegova imenovanja biskupom i biskupskog ređenja u splitskoj prvostolnici 27. svibnja 1951.: župničke službe te, istodobno, studija civilnog prava na Zagrebačkom sveučilištu, službe vjeroučitelja-profesora na Muškoj realnoj gimnaziji u Splitu i drugim školskim zavodima, gdje je radio kao honorarni nastavnik, otpuštanja iz službe zbog političke nepoćudnosti ondašnjem velikosrpskom režimu, progona iz rodne Dalmacije za talijanske fašističke vlasti te slijeda drugih različitih službi u svojoj rodnoj biskupiji, tj. njezinim različitim ustanovama, u neposrednom poraću, progona od strane novoga komunističkog režima, suđenja i zatvaranja. Savjestan i stručan, dosljedan i nepokolebljivo ustrajan u katoličkoj vjeri, odanosti Crkvi i svojem svećeničkom zvanju, zbog svojih načela zazoran i srpsko-karađorđevskom i talijansko-fašističkom te, naposljetku, i jugoslavensko-komunističkom režimu, ovaj je čovjek ostavio svijetli trag čestite i izgrađene osobe, čovjeka-domoljuba, vjernika-Kristova svećenika, neslomljivog i neslomljenog karaktera, čiji su vjernost, govor, vladanje i djelovanje u skladu s izgrađenom savješću i kršćanskom vjerom bili opečaćeni i oplodeni žrtvom i patnjom, koja je postupno nadopunjavala kalež njegova životnog suobličenja s Kristom patnikom u pashalnoj otajstvenosti njegove muke, smrti i križa, na koje je pozvan svaki kršćanin, bez iznimke. Treći rad u ovoj tematskoj cjelini jest onaj Josipa Delića o Baniću kao profesoru homiletike i na Visokoj bogoslovnoj školi u Splitu (str. 95-104). Naime, don Ćiril Banić je na toj školi djelovao kao honorarni nastavnik homiletike od 19. listopada 1948. pa sve do imenovanja šibenskim biskupom 1951. Prije toga predavao je i liturgiku na istoj školi. Napisao je u tom svojstvu skripta za studente, a, kako je također istaknuto, i svojim je osobnim primjerom, kao vrstan propovjednik, svojim slušačima mogao biti uzorom

u vršenju navještaja i tumačenja Božje riječi. Slijedom svega što je proučio i naveo, ovaj je autor predložio da se “tomu mučeniku (izre-kne) hvala za život i svjedočanstva koja je dao”, da se objavi njegova *Homiletika* te da joj se pridoda izbor iz njegove bogate propovjedničke ostavštine.

Drugu tematsku cjelinu predstavljaju radovi posvećeni crkvenim i političkim (ne!)prilikama iz razdoblja prije i tijekom vršenja biskupske službe Ćirila Banića te njegova odnosa spram tih teških i bolnih (ne!)prilika. O njima opširno progovara rad Jure Bogdana (str. 127-200). Kao osnovicu za prikaz stanja u šibenskoj biskupiji Bogdan je uzeo, kako sam naglašava u uvodu, “detaljan i i pregledan ‘Izvjestaj o stanju Šibenske biskupije’ sastavljen 1951. godine, nakon smrti biskupa Milete i za iščekivanja dolaska novog biskupa Banića”. Lokalne prilike naš je autor uspješno uklopio u opće prilike u kojima se našla i Katolička Crkva u Hrvatskoj u ondašnjoj državi, a koje su bile obilježene njezinim svakovrsnim progonstvima pod režimom za koji su, promatrajući golemu komunističku geopolitičku sferu na istoku Europe, iza tzv. “željezne zavjese”, i oni najoptimističniji pa i vjerski nadahnuti mislili da mu nema kraja i da će trajati stoljećima... Oštricu njegova beskrupulozna mača na svojoj će koži itekako iskusiti i biskup Banić, koji je, prema riječima suvremenika, “osjetio u velikoj mjeri, kako je težak biskupov križ koji je na sebi nosio i kako strahovito tišti biskupska mitra”, kušajući, tijekom desetogodišnje biskupske službe, “više gorkosti nego zadovoljstva, radosti, morajući nekada piti čašu boli do dna; no ipak, ostajući čvrsta karaktera sa svojom moralnom snagom, u tim je tragičnim momentima znao sve podnositi ostajući spreman na svaku žrtvu”, što, prema riječima autora Bogdana, ponajbolje ocrtava crkvenu i društvenu zbilju koju je zatekao i u kojoj je živio biskup Banić. Na ovaj se rad svojim sadržajem logično nastavlja rad Miroslava Akmadže (str. 241-281), koji prikazuje odnos komunističke vlasti prema Crkvi, biskupima i svećenicima u doba biskupa Banića. Ovdje možemo upoznati i načine i svrhe postupanja komunističkih vlastodržaca u Jugoslaviji. U rušenju crkvenog jedinstva oni su vidjeli najvažniji cilj, a u osnutku tzv. svećeničkih staleških udruženja iznimno prikladno sredstvo za njegovo ostvarenje. Tomu su vješto pridruživali i druge mjere, poput oduzimanja, tzv. “nacionalizacije”, crkvenih materijalnih dobara, zatvaranja vjerskih škola (primjerice onih u Splitu i Rijeci), optužaba i namještenih suđenja uglednim i za režim opasnijim vjerskim službenicima, davanja povlastica kao mamaca kojim se pojedince uvlačilo u vlastite mreže itd., itd. Biskup Banić je, pokazuje ovaj rad, bio sustavno izložen pritiscima i progonima sve do

fizičkih zlostavljanja zbog svoje uporne obrane crkvenog jedinstva te, u tom smislu, beskompromisnog protivljenja režimskim svećeničkim udruženjima. O njegovu djelovanju u radu Biskupske konferencije Jugoslavije piše Stjepan Razum (str. 283-322). Banićevo sudjelovanje, osobno ili pak pisanim putem, u tom tijelu, napose kao člana Poslovnog odbora Biskupske konferencije, ali i u sklopu njezinih zasjedanja, ostavilo je traga u dokumentima te su oni važan izvor za poznavanje njegova biskupskog djelovanja u ukupnosti, ali i u životu šibenske Crkve koje je u njima zabilježeno. To su, primjerice, dokumenti koji se odnose na nasilne postupke kojima je ondašnja vlast izvirgavala bilo biskupa (primjerice, napadi na njega u srpnju i kolovozu 1952. te početkom kolovoza i u rujnu 1953.), bilo njegov kler (primjerice, napadi na don Antu Radića, generalnog vikara šibenske biskupije, na ulicama Šibenika u kolovozu 1953.). Iscrpno, pak, upravo o odnosu biskupa Banića prema svećeničkim udruženjima piše u svomu radu (str. 323-345) Josip Dukić. On je dokumentirano osvijetlio njegovo držanje i postupke u kojima je - usprkos pritiscima, klevetanju, fizičkim napadima te, naposljetku, i progonu iz biskupije - ostao nepokolebljiva brana ostvarenju tog perfidnog komunističkog projekta, "udruženja svećenika bez biskupa i protiv biskupa" u šibenskoj biskupiji, kako je biskup Banić sam zapisao, a kojim se htjelo najprije razoriti crkveno zajedništvo, a onda, postupno, na tom temelju graditi režimsku tzv. "narodnu" Crkvu. U takvom stavu i na takvoj liniji, liniji najprije "Non expedit" (*Ne preporučuje se*, od 26. travnja 1950.), a zatim i "Non liceat" (*Zabranjuje se*, od 26. rujna 1952.), imao je pokraj sebe jednako odlučne ostale dalmatinske biskupe, zadarskoga Matu Grakovića, hvarskoga Mihu Pušića i splitskoga Kvirina Klementa Bonefačića, a poslije i njegova nasljednika Franu Franića. Kako su pak tzv. "narodne vlasti" preko tiska, kao instrumenta komunističkog režima i njegove službene ideologije, u svojem propagandnom i političkom ratu pisali o Katoličkoj Crkvi i, konkretno, o osobi biskupa Banića, u svojem radu pod naslovom "Protunarodni biskup - režimski tisak o šibenskom biskupu Ćirilu Baniću (1951.-1961.)" pišu Petar Bagarić i Stipe Kljajić (str. 347-362). Autori zaključuju da su medijski napadi, u negativističkom, difamirajućem i (krivo)kletničkom tonu najprije uvijek prethodili fizičkim napadima na biskupa (napose tih agresivnih godina 1952./53., slijedom spomenutih odbacivanja utemeljenja svećeničkih staleških društava); potom su se, u drugoj polovici 1950-ih, u drugom dijelu Banićeva biskupovanja, služili taktikom ignoriranja "protunarodnog" biskupa, po njima čovjeka intelektualno i moralno zaostalog, neprijatelja jugoslavenskoga komunizma i poretka, a prijatelja vanjskog neprijatelja, protalijanski orijentiranog... Ta je

metoda zatim i prevladala u političkoj borbi partijske vlasti nakon neuspjelog pokušaja razbijanja crkvene organizacije u Hrvatskoj i Jugoslaviji. Ovim se radom zaključuje druga tematska cjelina, te se valja osvrnuti i na onu treću, koja se, kako je uvodno naglašeno, tiče biskupova pastoralnog djelovanja u užem smislu riječi.

U tu se cjelinu može svrstati pet radova: prvi je, iz pera Roka Glasnovića, posvećen biskupijskim okružnicama biskupa Banića (str. 105-124). Njihov je pokretač bio sam biskup Banić, naslanjale su se na tradiciju šibenskih biskupijskih listova i bile upućene vjernicima njegove biskupije. S pravom ističe ovaj autor da se u njima ogleda njegov biskupski život i djelo. Sliku Banićeve biskupske misli upotpunjava rad Alojzija Čondića o njegovim pastirskim poslanicama i propovijedima (str. 363-390). Autor će zaključiti da je biskup svoju prožetost evanđeoskim naukom jasno očitovao u svojim pastirskim poslanicama i propovijedima svojim vjernicima, potkrepljujući ju svojim ustrajnim i dostojanstvenim kršćanskim životom. Biskupove pak pastirske pohode u svojem je radu (str. 217-239), temeljem njegovih vizitacijskih izvješća, prikazao Franjo Glasnović. On ih kategorizira kao "bogato svjedočanstvo povijesnoga, vjerskog, crkvenog i kulturnog života Šibenske biskupije od 1952. do 1962. godine", što ona nedvojbeno i jesu. O povezanosti pak biskupa Banića s Družbom sestara franjevki od Bezgrješne piše u svojem radu (str. 201- 215) Terezija Zemljić, ističući kako nam ta povezanost otkriva "revna pastira Crkve, učitelja vjere i morala koji je prema svojim mogućnostima i okolnostima svoga vremena dao golem doprinos na dugome, višestoljetnom putu najstarije redovničke zajednice nastale na hrvatskom tlu - u gradu Šibeniku od domaće kćeri, službenice Božje majke Klare Žižić". Na koncu, kao vrlo vrijedan prinos valja nam istaknuti i rad Dominika Škevina, u kojemu je donio sjećanja živih svjedoka - šestorice svećenika šibenske biskupije koji su izrekli svoja svjedočanstva o biskupu Baniću. To su svjedočanstva Slavka Mikelina, Ante Skračića, Frane Šimata, Jose Pavića, Romana Skorina te samog autora ovog priloga, Dominika Škevina. Tako su govoru o biskupu u ovom Zborniku na temelju pisanih dokumenata pridodana i autentična svjedočanstva živih osoba koje su ga poznavale, susretale ga i s njime na ovaj ili onaj način surađivale.

Zbornik, kako je istaknuto, zaključuje Kazalo imena (str. 403-409), popis autora priloga u Zborniku (str 411), slikovni prilog (str. 412-423) te rodoslovlje biskupa Ćirila Banića.

Hvale je vrijedan pothvat kojim se šibenska mjesna Crkva na čelu sa svojim biskupom sjetila svojega nekadašnjeg pastira, biskupa mons dr. Ćirila Banića te mu priredila znanstveni skup o 50.

obljetnici smrti, kao što je hvale vrijedno i to da su prikupljena izlaganja s toga skupa i da ih je urednički priredio don Roko Glasnović. Ona su zajedno i pojedinačno utemeljena i elaborirana svjedočanstva o ovom čovjeku, kršćaninu, biskupu... Ona mogu biti i jesu simbolički, ali i stvarni početak budućeg sustavnog bavljenja osobom i djelovanjem biskupa Ćirila Banića. Da on to nesumnjivo zaslužuje, zaključak je koji se ne da osporiti temeljem svega što je u ovom Zborniku objavljeno. Na šibenskoj je Crkvi da na tomu ustraje. To će biti ne samo prilog njezinoj crkvenoj i društvenoj povijesti i povijesti njezinih pastira nego i ukupnoj povijesti jednoga nemilog vremena u kojem su se našli Katolička Crkva i naš narod. Bit će to i najprikladnija zahvala ovomu neslomljivom "lavu dalmatinskom" u obrani Kraljevstva Božjega na zemlji od komunističkog kraljevstva smrti, laži i mraka.

Marko Trogrlić